Valtioneuvoston kanslia Neuvostoraportti EU/5/2023-VNK-70

Siivola Heli 15.7.2023

Yleisten asioiden neuvosto 27.6.2023; Neuvostoraportti

Kokous

Yleisten asioiden neuvosto 27.6.2023

Neuvosto sai tilannekatsauksen EU:n vaalisäädöksen uudistamista koskevan ehdotuksen käsittelystä. Puheenjohtajavaltio Ruotsin toteuttaman kirjallisen kyselyn yhteenveto vahvistaa, että merkittävä osa jäsenvaltioista suhtautuu Euroopan parlamentin ehdotukseen laajalti varauksellisesti. Jäsenvaltiot korostavat kansallisten erityispiirteiden ja vaaliperinteiden kunnioittamisen tärkeyttä. Erityisen ongelmallisena nähdään ehdotus ylikansallisiin listoihin pohjautuvasta unionin laajuisesta vaalipiiristä. Tuleva puheenjohtajavaltio Espanja aikoo jatkaa ehdotuksen käsittelyä kyselyn tulosten pohjalta. Moni peräänkuulutti realismia sen suhteen, mitä voidaan saavuttaa ja millaisella aikataululla. Vaalisäädöksen uudistaminen parlamentin ehdottamalla tavalla ei ole mahdollista vuoden 2024 vaaleja silmällä pitäen.

Yleisten asioiden neuvosto keskusteli kesäkuun Eurooppa-neuvoston (29.-30.6.2023) päätelmäluonnoksesta. Käydyssä keskustelussa korostui jäsenvaltioiden vahva viesti tuesta Ukrainalle. Toimivien sisämarkkinoiden ja avoimen kaupan merkitys tuli esille useissa puheenvuoroissa. Turvallisuutta ja puolustusta käsittelevä teksti vaikutti keskustelun pohjalta pitkälti valmiilta. Muuttoliikettä koskevista tekstimuotoiluista oli eriäviä näkemyksiä. Kiinan osalta korostettiin monitahoista lähestymistapaa.

Osana vuoden 2023 eurooppalaista ohjausjaksoa neuvosto hyväksyi yhdennetyt maakohtaiset suositukset ja päätti toimittaa ne Eurooppa-neuvoston vahvistettaviksi.

Tulevat puheenjohtajavaltiot Espanja, Belgia ja Unkari esittelivät neuvoston seuraavan 18 kuukauden ohjelmaa.

Puola selosti näkemyksiään EU:n päästökauppajärjestelmästä, energian hintojen noususta ja asiaan liittyvistä sosioekonomisista haasteista.

Lounaalla ministerit kävivät epävirallisen keskustelun Moldovan varapääministerin ja ulkoministerin Nicolae Popescun kanssa.

Suomea edusti kokouksessa eurooppaministeri Anders Adlercreutz.

A-kohtien hyväksyminen

A-kohdat hyväksyttiin asiakirjojen 10938/23 ja 10939/23 mukaisesti.

EU:n vaalilainsäädäntö

Neuvosto sai tilannekatsauksen Euroopan parlamentin EU:n vaalisäädöksen uudistamisesta 3.5.2022 tekemän ehdotuksen käsittelystä. Puheenjohtaja (Ruotsin eurooppaministeri Roswall) viittasi aiheesta lokakuussa 2022 neuvostossa käytyyn periaatekeskusteluun sekä keväällä 2023 toteuttamaansa kirjalliseen kyselyyn jäsenvaltioiden näkemysten kartoittamiseksi. Jäsenvaltiot tukevat laajalti ehdotuksen yleisiä tavoitteita, kuten äänestysaktiivisuuden edistämistä Euroopan parlamentin vaaleissa. Moni korostaa kuitenkin tarvetta huomioida kansalliset vaaliperinteet. Suuria haasteita nähdään etenkin ehdotuksessa unionin laajuisesta vaalipiiristä (ylikansalliset listat ja kärkiehdokasmenettelyn vahvistaminen komission puheenjohtajan valinnassa). Aiheeseen viitataan myös Euroopan parlamentin ehdotuksessa Eurooppa-neuvoston päätösluonnokseksi Euroopan parlamentin kokoonpanosta.

Käydyssä keskustelussa kiiteltiin puheenjohtajavaltion toteuttamaa kirjallista kyselyä, joka selkeyttää tilannetta jäsenvaltioiden näkemysten suhteen. Kartoituksen tuloksia pidettiin odotusten mukaisena.

Muutama jäsenvaltio tuki Euroopan parlamentin ehdotuksen käsittelyn jatkamista ripeästi, mukaan lukien ylikansalliset listat. Tulisi pyrkiä saavuttamaan edistystä ainakin niiden elementtien osalta, joista on laajempi yhteisymmärrys jäsenvaltioiden kesken.

Monien jäsenvaltioiden todettiin suhtautuvan laajalti varauksellisesti Euroopan parlamentin ehdotukseen. Erityisen ongelmallisena pidettiin ehdotusta ylikansallisiin listoihin pohjautuvasta koko unionin laajuisesta vaalipiiristä ja siihen kytkeytyvästä kärkiehdokasmenettelystä. Esille nostettiin myös muun muassa äänioikeusiän alentaminen. Moni toi esille toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteisiin liittyviä huolia ja korosti tarvetta kunnioittaa kansallisia erityispiirteitä ja vaaliperinteitä. Euroopan parlamentin ehdotus merkitsisi toteutuessaan merkittävää harmonisointia asioihin, joita on tähän asti säädelty kansallisella tasolla.

Keskustelua aiheesta oltiin valmiita jatkamaan. Moni peräänkuulutti kuitenkin realismia sen suhteen, mitä voidaan saavuttaa ja millaisella aikataululla. Vaalisäädöksen uudistaminen ei ole mahdollista vuoden 2024 vaaleja silmällä pitäen. Tulisi huomioida jäsenvaltioiden näkemykset ja keskittyä rakentamaan konsensusta niistä elementeistä, joilla on laajempaa kannatusta. Esimerkkeinä tällaisista elementeistä mainittiin muun muassa kaksoisäänestämisen estäminen sekä äänestämisen saavutettavuutta koskevat muutokset. Esille nostettiin vuoden 2018 vaalisäädösuudistus, joka sisältää jo osan nyt ehdotetuista muutoksista, mutta ei ole koskaan tullut voimaan. Mikä tahansa uudistus jouduttaisiin ratifioimaan jäsenvaltioissa, mikä veisi aikaa. Osa ehdotetuista muutoksista edellyttäisi joissakin jäsenvaltioissa perustuslain muuttamista.

Muutama jäsenvaltio viittasi myös Euroopan parlamentin kokoonpanoa koskevaan päätökseen. Viittauksia ylikansallisiin listoihin ei voida hyväksyä.

Portugali toi esille tarpeen muuttaa tapaa, jolla päätetään vaalien ajankohdasta. Vuoden 2024 vaaliajanjakso (6.–9.6.) aiheuttaa Portugalille suuria ongelmia.

Tuleva puheenjohtajavaltio Espanja kiitti puheenjohtajaa ja neuvoston sihteeristöä hyödyllisestä pohjatyöstä jatkokeskusteluja varten. Moni toi esille vakavia huolia, mutta toisaalta myös valmiutta jatkokeskusteluille. Jotkut elementit ehdotuksessa, kuten unionin laajuinen vaalipiiri ja ylikansalliset listat, ovat selvästi vaikeampia. Espanja palaa myöhemmin siihen, miten se aikoo edistää ehdotuksen käsittelyä omalla puheenjohtajakaudellaan.

Komissio totesi, että vaaleihin on enää vuosi ja kiitti ponnisteluista vaalilainsäädännön uudistamiseen liittyen. Komissiolla ei ole virallista roolia prosessissa, mutta se on valmis tarjoamaan asiantuntemustaan tarvittaessa.

Eurooppa-neuvoston 29.–30.6.2023 pidettävän kokouksen valmistelu: päätelmät

Puheenjohtaja selosti tilannetta Eurooppa-neuvoston juoksutuksen ja päätelmien osalta. Kokouksen aiheita ovat Venäjän hyökkäyssota Ukrainaa vastaan, talouskysymykset, turvallisuus- ja puolustusalan yhteistyö, muuttoliike, Kiina ja tuleva EU–CELAC-huippukokous.

Komissio (varapuheenjohtaja Šefčovič) totesi päätelmiä valmistellun tehokkaasti. Tekstin osalta ollaan hyvin lähellä lopullista tekstiä. EU on sitoutunut tukemaan Ukrainaa niin pitkään kuin tarvetta on. Vastuuvelvollisuus on tärkeä elementti. Jäädytettyjen varojen osalta komissio on valmis tekemään ehdo-

tuksen yhdessä korkean edustajan kanssa. Talouden osalta komissio nosti esille mm. lääkkeiden tuotantovarmuuden. Taloudellisen turvallisuuden osalta komissio viittasi esityksen kolmeen pilariin. Muuttoliikkeen osalta komissio viittasi puheenjohtaja von der Leyenin jakamaan kirjeeseen. On tärkeää täydentää oikeus- ja sisäasioiden (OSA) neuvoston paktisaavutuksia muilla toimilla. Lopuksi komissio nosti esille strategisen keskustelun Kiinasta.

Käydyssä keskustelussa korostui jäsenvaltioiden vahva viesti tarpeesta jatkaa Ukrainan tukemista. Päätelmätekstistä oli pääosin yhteisymmärrys, joitakin kohtia on vielä viilattava.

Toimivien sisämarkkinoiden ja avoimen kaupan merkitys tuli esille useissa puheenvuoroissa. Esille nostettiin myös energiaturvallisuus ja hallittavissa olevat hinnat. Lääkkeitä koskevaan tekstiin esitettiin vielä joitakin muutoksia. Tarvetta tasapainottaa tekstit koskien yhtäältä taloudellista turvallisuutta ja toisaalta kilpailukykyä, riskien vähentämistä ja avointa taloutta korostettiin. Demografian huomioiminen päätelmissä sai kiitosta. Aiheella on suora vaikutus myös kilpailukykyyn.

Turvallisuutta ja puolustusta käsittelevä teksti vaikutti keskustelun pohjalta pitkälti valmiilta. Jonkun verran keskustelua käytiin EU–Nato-yhteistyöhön liittyvistä muotoiluista. Rauhanrahaston (EPF) katon korottaminen sai kiitosta, ja kahdeksannen tukipaketin osalta toivottiin pikaista etenemistä.

Muuttoliikettä koskevista tekstimuotoiluista oli eriäviä näkemyksiä. Komission puheenjohtaja von der Leyenin kirjettä kiiteltiin laajasti. Moni katsoi, ettei OSA-neuvoston keskusteluja tule toistaa. Päätelmätekstin tasapainoa ei tule horjuttaa. Eurooppa-neuvoston toivottiin keskustelevan erityisesti muuttoliikkeen ulkoisesta ulottuvuudesta. Viittauksia välineellistämiseen toivottiin. Esille nostettiin myös tarve tukea niitä maita, jotka ulkorajamaina kantavat suurimman taakan Ukrainan sotapakolaisista.

Kiinan osalta korostettiin monitahoisen lähestymistavan huomioimista, ml. ihmisoikeudet. Kiinan suhtautuminen Venäjän hyökkäyssotaan määrittää EU-suhdetta.

Pohjois-Kosovon tilanteen osalta painotettiin, että molempien osapuolten on pyrittävä rauhoittamaan tilannetta.

Lähestymistapaa Tunisian osalta pidettiin hyvänä, vaikkei aiesopimusta oltukaan vielä saatu viimeisteltyä. EU:n tuen ehdollisuutta korostettiin.

CELACin osalta esille nostettiin seurantamekanismin luomisen tärkeys.

Suomi korosti tärkeimpänä prioriteettina tuen jatkamista ja lisäämistä Ukrainalle. Myös Suomen uusi hallitus on sitoutunut voimakkaasti tukemaan Ukrainaa niin kauan kuin se on tarpeen. Keskustelu turvallisuussitoumuksista on tärkeä. Suomi on valmis osallistumaan aktiivisesti jatkotyöhön. Kohdennettujen pakotteiden jatkaminen ja toimet pakotteiden kiertämisen estämiseksi ovat avainasemassa Venäjän sotilaallisen kyvyn heikentämisessä. Venäjän on maksettava hyökkäyksensä aiheuttamista massiivisista tuhoista. Työtä oikeudellisesti kestävien ratkaisujen löytämiseksi jäädytettyjen varojen käyttämiseen tulee edistää ripeästi. Konkreettinen esitys komissiolta olisi hyödyllinen seuraava askel. On myös välttämätöntä investoida eurooppalaisen puolustussektorin teknologiseen ja teolliseen pohjaan. Yhteisymmärrys EU:n rauhanrahaston katon kasvattamisesta on tervetullut. Kahdeksas sotilaallisen tuen paketti Ukrainalle tulisi hyväksyä mahdollisimman pian. EU–Nato-yhteistyö on tärkeää. Vahva ja hyvin toimiva EU vahvistaa myös Natoa ja transatlanttista yhteistyötä. Nykyisessä geopoliittisessa tilanteessa on olennaista kehittää EU:n omia vahvuuksia ja vahvistaa strategista kilpailukykyä. Vapaaseen liikkuvuuteen pohjautuvat sisämarkkinat, avoin ja sääntöihin perustuva kauppapolitiikka sekä markkinapohjaiset ratkaisut ovat avainasemassa. On vähennettävä haitallisia riippuvuuksia ja monipuolistettava toimitusketjuja. Tämä tulisi nähdä myös turvallisuuskysymyksenä. EU:n taloudellista turvallisuutta koskevien toimien tulee olla faktoihin perustuvia, kohdennettuja ja suhteellisia. Muuttoliikkeen osalta tarvitaan kokonaisvaltaisia, yhteisiä eurooppalaisia ratkaisuja. Kumppanuudet lähtö- ja kauttakulkumaiden kanssa ovat välttämättömiä. Suomi on avoin tutkimaan uusia vaihtoehtoja ja ”ajattelemaan laatikon ulkopuolelta”, jotta muuttoliikettä voitaisiin hallinnoida paremmin ja estää siirtolaisten välineellistäminen. On kuitenkin selvää, että kaikkien vaihtoehtojen tulee kunnioittaa täysin kaikkia EU- ja kansainvälisiä sitoumuksia. EU-yhtenäisyyden vahvistaminen Kiinaan liittyen on välttämätöntä. Taloudellisten suhteiden uudelleentasapainottaminen sekä riskien ja strategisten riippuvuuksien vähentäminen on tärkeää. Unionin arvoihin ja intresseihin pohjautuvaa yhteistyötä Kiinan kanssa tulee jatkaa kaikilla niillä sektoreilla, missä on yhteisiä intressejä. On oltava selkeitä siinä, että Kiinan asemoituminen suhteessa Venäjään ja Ukrainaan on keskeinen EU–Kiina-suhteisiin vaikuttava tekijä.

Komissio veti keskustelua yhteen todeten isosta osasta tekstiä vallitsevan jo yhteisymmärrys. Joidenkin osioiden osalta tarvitaan vielä poliittista keskustelua. Muuttoliikkeen osalta komissio on hyvin tietoinen kustannuksista etulinjan maille, joiden toimintaa arvostetaan. Tilanteen seurantaa jatketaan. Tunisian aiesopimukseen palataan ensi viikon alussa.

Puheenjohtaja totesi neuvoston valmistelleen Eurooppa-neuvoston kokousta. Uusi päätelmäluonnos jaetaan ennen huippukokousta.

Eurooppalainen ohjausjakso 2023: yhdennetyt maakohtaiset suuntaviivat

Osana vuoden 2023 eurooppalaista ohjausjaksoa neuvosto hyväksyi yhdennetyt maakohtaiset suositukset ja päätti toimittaa ne Eurooppa-neuvoston vahvistettaviksi. Puheenjohtaja totesi Ecofin-neuvoston hyväksyvän suositukset Eurooppa-neuvoston käsittelyn jälkeen.

Komissio (komissaari Šefčovič) kuvasi tehtyjä toimia ja perusteluja niille. Monenkeskisille keskusteluille ei ollut riittävästi aikaa, mutta tätä pyritään parantamaan jatkossa.

Yksi jäsenvaltio totesi olevansa tyytymätön suosituksiin ja siihen, ettei monenkeskistä keskustelua ollut, eikä pitänyt suositusten hyväksymistä kohdallaan mahdollisena. Puheenjohtaja totesi huomioivansa esitetyt näkemykset. Asiaan palataan heinäkuun Ecofin-neuvostossa.

Neuvoston 18 kuukauden ohjelma (1. heinäkuuta 2023 – 31. joulukuuta 2024)

Tulevat puheenjohtajavaltiot Espanja, Belgia ja Unkari esittelivät neuvoston seuraavan 18 kuukauden ohjelmaa. Venäjän käydessä hyökkäyssotaa Ukrainaa vastaan ja maailmanlaajuisen epävarmuuden lisääntyessä ohjelmassa keskitytään:

- parantamaan EU:n maailmanlaajuista kilpailukykyä vahvistamalla Euroopan teollista perustaa
- varmistamaan, että vihreä ja digitaalinen siirtymä ovat tasapuolisia, oikeudenmukaisia ja osallistavia, edistämällä Euroopan sosiaalista ulottuvuutta
- lujittamaan kansainvälisiä kumppanuuksia, monenvälistä yhteistyötä ja turvallisuutta sen kaikilla osa-alueilla

Asiasta ei käyty keskustelua.

Euroopan unionin hiilimarkkinoiden vaikutus EU:n eri politiikkoihin

Puola selosti näkemyksiään EU:n päästökauppajärjestelmästä (ETS), energian hintojen noususta ja asiaan liittyvistä sosioekonomisista haasteista jakamansa taustapaperin pohjalta. Eurooppalaisten yritysten kustannukset kasvavat, ja se vaikuttaa EU:n kilpailukykyyn. Yhdysvalloissa yritysten kulut ovat pienemmät. Puola nosti esille myös muun muassa epätasaisen pelikentän valtiontukien osalta.

Asiakohdassa käytettiin muutama puheenvuoro, joissa yhtäältä kiitettiin asian nostamisesta esityslistalle ja toisaalta korostettiin ETS-järjestelmän merkitystä ilmastotavoitteiden saavuttamisessa. Paras tapa välttää korkeat kustannukset on kiihdyttää energiasiirtymää. FF55-tavoitteita ei tule laittaa jäihin.

Komissio totesi tietävänsä jäsenvaltioiden haasteet sekä muun muassa Kiinan ja Yhdysvaltojen (ml. IRA) luomat paineet. Kilpailukykyyn on kiinnitettävä huomiota. Käynnissä on toimia muun muassa tuotannon monipuolistamiseksi ja kaasun yhteishankintojen edistämiseksi. Komissio piti tärkeänä jatkaa siirtymää puhtaaseen energiaan.

Muut asiat

- Demokratiaa ja oikeusvaltioperiaatetta käsittelevä Tukholman symposiumi 21.–22.6.2023

Puheenjohtaja esitteli lyhyesti symposiumin keskeisiä saavutuksia ja ajatuksia jatkotyöstä. Komissio kiitti symposiumin järjestämisestä.

***

Lounaalla ministerit kävivät epävirallisen keskustelun Moldovan varapääministerin ja ulkoministerin Nicolae Popescun kanssa Moldovan EU-lähentymisestä ja EU-jäsenyyden edellyttämistä uudistuksista.

Suomen edustajat
Ministeri Adlercreutz ja virkamiesvaltuuskunta

Asiakirjat
10822/23

Liitteet Napsauta tähän ja kirjoita liitteet

Viite Napsauta tähän ja kirjoita viite